

Elnökjelölti Konceptió
Magyar Tudományos Akadémia, 2026-2029
Pósfai Mihály

Személyes motiváció és akadémiai tapasztalat	2
Bevezetés	2
Helyzetértékelés – az Akadémia jellege és funkciói	3
Tervek, javaslatok	5
1. Kutatás és tudománypolitika	5
2. A testületi munka megújítása	7
2.1 Az akadémikusi testület	7
2.2 Osztályok és tudományos bizottságok: témanapok és stratégiai állásfoglalások	8
2.3 Köztestület: új pályázati lehetőségek, kutatótámogatás, kommunikáció	8
2.4 Társszervezetek szerepe a testületi munkában	10
3. Kutatás- és kutatótámogatás	10
4. Az Akadémia hitelesítő szerepe	12
5. Ismeretterjesztés és kulturális értékek megőrzése	12
6. Nemzetközi szerep	14
7. A nemzet tanácsadója szerep	14
8. Működési feltételek	15
Záró megjegyzések	16
Köszönetnyilvánítás	16
Függelék - életrajzi adatok	17

SZEMÉLYES MOTIVÁCIÓ ÉS AKADÉMIAI TAPASZTALAT

A Magyar Tudományos Akadémia szakmai háttérrel, irányítót és közösséget jelent számomra. Doktori (TMB) ösztöndíjasként kerültem kapcsolatba az Akadémiával, majd viszonylag korán tudományos bizottsági taggá, később közgyűlési képviselővé választottak, ami megerősítette bennem a testületi munka iránti elköteleződést. Fontos mérföldkő volt pályámon a területi bizottságtól kapott első szakmai elismerés, majd az Akadémiai Díj és az akadémikussá választás.

Az elmúlt évtizedekben számos funkciót tölthettem be az Akadémián: dolgoztam a **Doktori Tanács** tagjaként, **értékelő bizottságokban** (Lendület, posztdoktori és vendégkutatói pályázatok zsűrielnöke voltam), hat-hat évig a **Veszprémi Területi Bizottság titkári, majd elnöki tisztségét viseltem. Két ciklusban (2017 és 2023 között) az Elnökség Közgyűlés által választott természettudományi képviselőjeként megismertem az Akadémia stratégiai és operatív működését.** A Fiala Kutatók Eseti Bizottságának elnökeként 2019-ben **koordináltam a Fiala Kutatók Akadémiája megalapítását.** Úgy érzem, e feladatok ellátása során harmonikus és hatékony munkakapcsolatot alakítottam ki az akadémiai testületek tagjaival és az MTA Titkárságának vezető munkatársaival. Tapasztalataim alapján képesnek tartom magam az elnöki feladatok felelős ellátására. **Az Akadémia számomra nemcsak szakmai közeg, hanem értékközösség is; ezért vállaltam az elnökjelöltséget.**

BEVEZETÉS

A Magyar Tudományos Akadémia a hazai és külföldi magyar tudományos élet minden szereplője számára fontos intézmény: **támogató, hitelesítő, értékelő szerepet tölt be az egyéni pályáin minden szakaszában; a kutatói közösségépítés csomópontja; kulturális örökségünk őre és megtestesítője.**

Meggyőződésem, hogy **az Akadémia – folyamatosan megújulva – a jövőben is a magyar tudományos élet legfontosabb testületeként tud működni, ha a teljes kutatói közösség igényeit figyelembe veszi, és az intézmény meglévő erősségeire építi tevékenységét.** Az Akadémia erősségeinek az alábbiakat tartom:

Univerzalitás. Az Akadémiához kötődő kutatók minden tudományterületet és -ágat képviselnek.

Interdiszciplinaritás. Az ország méretéből és az Akadémia csomóponti szerepéből következően az egyes tudományágak képviselői a tudományos munkájukat megtermékenyítő kapcsolatban vannak egymással.

Felelősségérzet. Az Akadémia a teljes magyar tudományosságért és annak etikájáért felelősséget visel.

Testületi autonómia. Az Akadémia demokratikusan szervezi és irányítja önmagát. E ténynek a tudomány világán túlmutató jelentősége van, hiszen kevés jelentős szervezet őriz ma hasonló szervezeti kultúrát.

Politikamentesség. Az Akadémia tagjainak politikai nézetei széles spektrumot ölelnek fel. Az intézmény egészének működését és a tagok testületi tevékenységét azonban nem politikai szempontok, hanem a tudomány művelésének és a társadalom szolgálatának eszméje vezérli.

Országos és nemzetközi lefedettség. Az Akadémia a köztestület, a területi bizottságok és nemzetközi kapcsolatai révén eléri és képviseli a magyar, illetve a Magyarországhoz kötődő tudományos élet szereplőit, és segíti bekapcsolódásukat a világ tudományos vérkeringésébe.

Eszközök. Az Akadémiát a budapesti és területi székházai, könyvtára, adatbázisai (MTMT, REAL, EISZ), kommunikációs és informatikai rendszere alkalmassá teszi feladatai ellátására. Saját vagyona hozzájárul működési autonómiájához.

Társadalmi beágyazottság. Az Akadémia a szakmai társulatokkal, közgyűjteményekkel, ipari, kormányzati és önkormányzati szereplőkkel kialakított kapcsolatai révén képes széles társadalmi rétegek elérésére és a tudomány eredményeinek közvetítésére.

Közbizalom. A legutóbbi mérések szerint az Akadémia társadalmi presztízse a közintézmények között a legmagasabb.

A következő akadémiai ciklus programjának összeállítását megkönnyítik olyan meghatározó dokumentumok, melyek világosan kijelölik az Akadémia küldetését, a magyar tudományos életben betöltött szerepét: ezek a 2019-es közgyűlésen elfogadott küldetésnyilatkozat¹ és a 200 éves jubileummal kapcsolatban készült összegző tanulmányok². Utóbbiak segítséget nyújtanak abban is, hogy felmérjük, melyek voltak az utóbbi években az Akadémia sikeres kezdeményezései, és hol szükséges újítani. A 2025-ben elkészült kutatói felmérés³ megmutatta, hogyan látja az Akadémiát, és mit vár tőle a magyar kutatói társadalom. Ha az Akadémia valóban a magyar kutatók összességének érdekeit és az egész magyar tudományosságot kívánja képviselni, akkor a felmérés eredményei kötelező útmutatásnak tekintendők a programalkotáshoz.

A hosszabb távú tervezést azonban nehezíti, hogy a 21. században a világ minden tudománnyal foglalkozó intézménye önazonossági válsággal küzd. A tudomány művelésének múlt században kialakult, egykor jól működő struktúrái⁴ (folyóiratok, *peer review*, pályázati rendszer) válságba kerültek⁵. A strukturált tudás jelentősége, a „tudós” társadalmi szerepe sok szempontból megkérdőjeleződik. Az új tudományos eredményekre vezető felfedező kutatás mellett kialakult a meglévő adatokból, olykor a tudomány fel nem használt forgácsaiból építkező adattudomány, melynek befogadása a hagyományos intézményrendszer kereteibe még alakulóban van. A nagy nyelvi modellek, a mesterséges intelligenciák rohamos fejlődése az oktatás megszokott kereteit szétfeszíti. A kutatók és intézmények értékelésének alapelvei folyamatosan átalakulnak. A geopolitikai helyzet a nyílt tudomány és a kutatási biztonság konfliktusát eredményezheti. Mindezekkel a folyamatokkal az Akadémiának foglalkoznia kell – ahogy eddig is tette –, tájékoztató pontokat jelölve ki a magyar kutatók számára.

A tudomány globális válságából adódó problémákat tetézi az itthon kialakult helyzet: 2018 óta a hazai tudományos élet rendszere, benne az Akadémia folyamatos átalakulásban van, részben olyan folyamatok miatt, melyeket nem maga irányít, és befolyásolni is alig tud. Az Akadémia közfeladatainak ellátását elsősorban költségvetési forrás fedezi, ezért az aktuális kormányzati viszonyulás megszabja a működés kereteit.

A fenti kettősség – az Akadémia világos küldetésével szemben a környezetéből fakadó bizonytalanság – elnökelölti programomat is meghatározza: **míg javaslataim többsége intézményen belül kivitelezhető – feltételezve egy legalább a mostanival megegyező költségvetést –, az országos tudománypolitikát érintő kérdésekben tervezés helyett az álláspontom ismertetésére vállalkozom.**

HELYZETÉRTÉKELÉS – AZ AKADÉMIA JELLEGE ÉS FUNKCIÓI

A Magyar Tudományos Akadémia mai szervezete és tevékenysége kétszáz év organikus fejlődésének, válságok és megújulások sorozatának eredménye. Mint szinte minden hasonló intézmény szerte a világban, az MTA is egyedi képződmény, ezért a jövőjére vonatkozó program nem készülhet valamilyen virtuális kaptafára, hanem igazodnia kell a meglévő funkciókhoz.

Ha a lehetséges intézményi hangsúlyokat mégis elhelyezzük egy egyszerűsített skálán, két pólus rajzolódik ki. Az egyik egy olyan akadémia, amely elsősorban testületi munkára, a kutatók szakmai támogatására és az ismeretterjesztésre épít (A modell). A másik egy olyan akadémia, amely a kutatás

¹ Az Akadémia megújult küldetése. (2020). MTA (2020. jan. 8.). https://mta.hu/mta_hirei/az-akademia-megujult-kuldetese-az-mta-elnoksege-altal-elfogadott-valtozat-110232.

² Freund T., Oberfrank F. (2025). „A múlt elesett hatalmunkból, a jövőnek urai vagyunk” Küldetésünkről és feladatainkról a harmadik évszázad küszöbén. *Magyar Tudomány* 186/1, 4–21. <https://doi.org/10.1556/2065.186.2025.1.2>, és az ünnepi összeállítás többi cikke.

³ A magyarországi és az országhoz kötődő kutatók helyzete – A kutatás főbb eredményei. (2025) https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2025/kutatok_helyzete_osszefoglalo_2025_11.pdf

⁴ Kollár L. (2025) A hazai tudománypolitikáról. *Magyar Tudomány* 186/ 2. különszám. 1-38.

⁵ Szabó Cs. (2024). Elpazarolt orvostudomány – Hiteltelen kutatók, megbízhatatlan kísérletek. Corvina Kiadó Kft., 320.

szervezésében, a tudománypolitikai keretek alakításában és a finanszírozási folyamatokban is érdemi szerepet vállal (B modell) (1. ábra). A két pólus között természetesen vannak átfedések; a különbség jellemzően a hangsúlyokban mutatkozik meg. Nyugat-Európában és Észak-Amerikában többnyire az A modellhez közelebb álló akadémiák működnek⁶, míg az MTA elmúlt mintegy hetven évében a B modell volt meghatározó.

A: tudós társaság		B: tudós társaság/köztestület és tudománypolitikai központ
	társasági tagság választás alapján (akadémikusok)	testületi tagság kritériumrendszer alapján (MTA doktora, PhD)
anyagilag önfenntartó	autonóm szervezet és tevékenység	költségvetési támogatást kap
tagok tagdíjat fizetnek		tagok tiszteletdíjat kapnak
nincs közvetlen kutatás		kutatási tevékenység
"kutatótámogató" szerep		jelentős kutatásfinanszírozó
minősítés nem domináns		fontos minősítő, hitelesítő szerep
	tudománysztratégiai és -etikai tanácsadás	
	a tudomány szabadságának védelme	
	kutatók érdekképviselése	
	tudományos ismeretterjesztés	
	nemzetközi kapcsolatok ápolása	

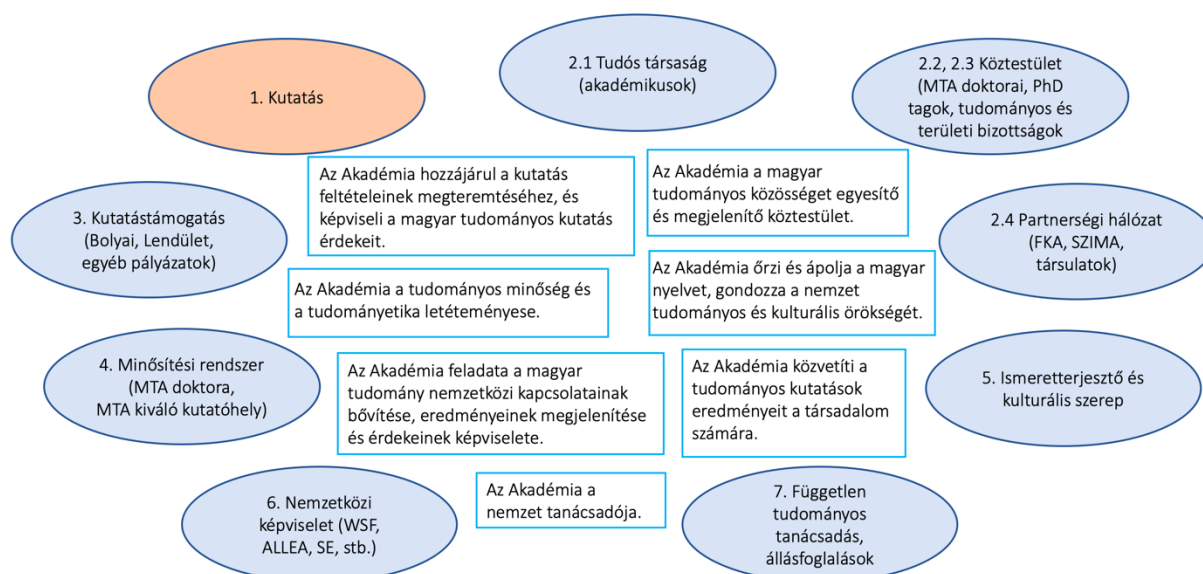
1. ábra. A tudományos akadémiák két szélső változatának egyszerűsített modellje (Sarkadi Balázs nyomán).

2019 óta az Akadémia – részben kényszerű alkalmazkodásként, a kutatóintézetek és az egyetemi kutatócsoportok leválasztása következtében, részben tudatos intézményi döntések révén – **az A modell irányába mozdult el**. A változás jól azonosítható elemei az MTA alumni program, a Magyar Tudomány Ünnepe ismeretterjesztő jellegének erősödése, valamint az MTA200 ünnepségsorozat széles nyilvánosságot elérő sikere. E változások nyomán megjelent az az álláspont is, hogy az Akadémiának teljes egészében a nyugati típusú, A modell szerinti intézménnyé kell alakulnia. **Jelenleg azonban az Akadémia a magyar tudományos életben olyan nélkülözhetetlen funkciókat is betölt, amelyeket más hazai szervezet nem tudna hitelesen és a kutatói közösség bizalmát élvezve átvenni.**

A következő hároméves ciklusban az Akadémia működését továbbra is az A és B modell elemeit ötvöző, hibrid formában tudom elképzelni. Célom, hogy mindazokat a funkciókat, amelyek a magyar tudományos élet számára hasznosak és jól működnek, megőrizzük, és a lehetőségekhez mérten fejlesszük. Ezzel összefüggésben elsődleges feladatnak tartom az Akadémia ernyője alá tartozó, rendkívül széles spektrumú kutatói közösség szervezését és közösségtudatának erősítését – az akadémikusoktól a köztestületbe belépő fiatal kutatókig. Ennek érdekében nem tervezek forradalmi változásokat, hiszen a jelenlegi szervezeti keret kellően rugalmas. Meggyőződésem, hogy a jelenleginél is átláthatóbb és demokratikusabb működés mellett, csupán a hangsúlyok áthelyezésével látványos eredmények érhetők el.

Mielőtt azonban javaslatokat tennék e feladatok teljesítéséhez szükséges teendőkre, érdemes áttekinteni az Akadémia jelenlegi funkcióit, és hogy ezek miként illeszkednek a 2019-ben definiált küldetéséhez (2. ábra).

⁶ Hamza G. (2025). Akadémiák a világban – Történeti és nemzetközi áttekintés. *Magyar Tudomány* 186/1, 45–56.

2. ábra. Az Akadémia küldetésének hét pontja (téglalapok) és az ezekhez rendelhető szerepek (ellipszisek) sematikus összefoglalása. A küldetés egy-egy pontjában foglaltak általában többféle szerep által érvényesülnek. A „Kutatás” eltérő színe jelzi, hogy ez a szerep nem aktív (kivéve az MTA KIK-ben folyó kutatást). Az ellipszisekben a sorszámkok a „Tervek, javaslatok” alfejezeteinek számozására utalnak.

A Magyar Tudományos Akadémia sokszínű intézmény, melynek tevékenysége – a törvényben deklarált közfeladataiból következően – különböző szerepekben ragadható meg. A sokszínűség miatt azonban az Akadémia tevékenysége a társadalom, sőt sok köztestületi tag számára sem átlátható. Fontos feladat ezért **az Akadémia magyar tudományos életben betöltött szervező, hitelesítő, kutatástámogató, szakpolitikai tanácsadó, ismeretterjesztő és nemzetközi képviseleti szerepének világos kommunikálása** a köztestület tagjai és a szélesebb nyilvánosság számára is. Az Akadémia változatos szerepeinek áttekintése (2. ábra) nemcsak kommunikációs szempontból fontos, hanem segítheti a stratégiaalkotást, a strukturált tervezést, a funkciók közötti szinergiák megtalálását. Az alábbiakban ennek megfelelően terveimet az egyes szerepek szerint tárgyalom.

TERVEK, JAVASLATOK

Az Akadémia választott tisztségviselői a rendszerváltás óta általában hatévente cserélődtek, és egy-egy markáns vezető személyiség tevékenysége jelentős irányváltásokat eredményezett az intézmény működésében. Elvárható, hogy minden, vezető pozícióra pályázó jelöltnek legyen saját víziója, programja. Az alábbiakban vázolok egy megújított testületi működési modellt, javaslatot teszek új pályázati konstrukciókra, az ismeretterjesztés új eszközeire. Ezek megvalósítását azonban rugalmasan tervezem, a testület tapasztalati horizontjához kívánom igazítani. Az MTA elnökségében szerzett két ciklusnyi tapasztalatom alapján **bízom a testületi működés hasznában, a közös bölcsesség erejében.**

1. Kutatás és tudománypolitika

Jelenleg az Akadémiának nincsenek kutatást végző intézetei. Ezt az állapotot akár el is lehetne fogadni, és az Akadémia dönthet úgy, hogy a továbbiakban az 1. ábra A modellje szerinti szervezetet épít – abban az esetben, ha a kutatást végző intézmények működése minden szempontból megnyugtató módon rendezett. Azonban nem ez a helyzet. Ma az egyetemek – és ezáltal a magyar kutatók – jelentős része el van vágva az európai kutatási forrásoktól; a korábbi MTA intézethálózat nem autonóm és nem a saját kutatási infrastruktúráját használja; a négy ELTE-hez csatolt kutatóközpont pedig képviselettel sem

rendelkezik az egyetemet irányító testületekben, jövője bizonytalan. Ezért az Akadémia egyelőre nem mondhat le arról a lehetőségről, hogy szükség esetén intézményi háttérrel biztosítson a kutatáshoz.

A Magyar Kutatási Hálózatot (HUN-REN) továbbra is az Akadémiához köti az intézetek által használt MTA tulajdon. Az Alkotmánybíróság határozata szerint a határozatlan időre szóló és ingyenes használati szerződés jogsértő. Bár a 2024. decemberi rendkívüli közgyűlés kis többséggel az ingatlanok eladása mellett döntött, a szerződés nem jött létre, és az MTA tulajdon eladása lekerült a napirendről. Így a következő akadémiai vezetőségre hárul a jelenlegi jogellenes állapot megszüntetése. Olyan megoldást kell keresni, amely a lehető legkisebb adminisztrációs/szervezési terhet ró a hányatott sorsú intézetekre, ugyanakkor az MTA jogosultságát is biztosítja a hálózat működtetésében. A HUN-REN jelenlegi működési modellje kérdéseket vet fel: az európai normáktól eltérő, függetlennek nem nevezhető irányítás miatt az intézetek nemzetközi kutatási forrásoktól eshetnek el. Ideális esetben a kutatóhálózatot irányító testület (IT) elnökét a tudományért felelős miniszter és az MTA elnöke közös javaslatára a miniszterelnök nevezi ki, az IT legfeljebb harmadát a kormány, harmadát a kutatóhálózat (választás alapján), harmadát a kutatásért felelős szervezetek – köztük az Akadémia – delegálják⁷.

Érdemes külön említést tenni az ELTE-hez csatolt négy bölcsészet- és társadalomtudományi kutatóközpontról. Ezek természetes közege a kutatóhálózat. Számtalan példa sorolható az intézetek közötti szinergiákra (pl. a nyelvtudomány szerepe a nagy nyelvi modellekben, az adatintenzív társadalmi kutatások és informatika kapcsolata, az archeogenetika és biológia, a régészet és a természettudományok szimbiózisa), és nemzeti kultúránk megőrzése és ápolása érdekében is fontos ezen kutatóközpontok jelenléte a hálózatban. Ezzel szemben az ELTE szervezetén belül, garantált támogatás és intézményi képviselő híján 1200 kutató egzisztenciája vált kétségessé. Minden racionális érv a négy kutatóközpont kutatóhálózati státuszának visszaállítása mellett szól. Ha ez nem történik meg, két további lehetőség kínálkozik: vagy az ELTE-n belül, megfelelő szervezeti garanciákkal és támogatással működnek tovább a kutatóközpontok, vagy – feltéve, hogy ezt az érvényes jogszabályok lehetővé teszik, és a működéshez szükséges forrás is rendelkezésre áll –, az Akadémia saját szervezetén belül biztosít helyet számukra. Bármely döntés előtt szükségesnek tartom az intézetekben dolgozók többségi véleményének figyelembevételét.

Sokunkat érint az egyetemi (TKI) kutatócsoportok sorsa. Az Akadémia kezdeményezésére és támogatásával létrejött csoportok az egyetemi környezetbe ágyazva a magyar tudomány és felsőoktatás hasznos elemét alkotják évtizedek óta. Jelenleg a HUN-REN kezelésében működik mintegy száz TKI csoport, melyek támogatása 2027 végén lejár. A HUN-REN részéről nem látszik a szándék e csoportok további működtetésére, míg az Akadémia többször is kifejezte készségét visszafogadásukra. A támogatott kutatócsoportok az MTA és a felsőoktatás közötti kapcsolatot jelentik, és az Akadémia már bizonyította, hogy hatékonyan képes működtetni ezt a rendszert, ha megkapja a szükséges támogatást.

Több korábbi vezetői koncepció is felvetette egy Akadémia által működtetett *Institute of Advanced Studies* (IAS) alapítását, hazai (Collegium Budapest) és külföldi példákra hivatkozva. Nem kétséges, hogy egy ilyen intézmény megtermékenyítő hatású lenne a magyar tudományos életre, és hogy az Akadémia megfelelő háttérrel biztosítana számára. Jelenleg egy új intézet alapításával szemben a feljebb részletezett problémák megoldása prioritást élvez, de az IAS-t a külső feltételek alakulásától függően egy lehetséges jövőbeli projektnak tartom.

Az országos tudománypolitika egyéb elemeivel kapcsolatban az Akadémia álláspontja nem lehet más, mint az európai normáknak megfelelő tudományfinanszírozó és tanácsadó testületek létrehozásának szorgalmazása és a működtetésükben való részvétel⁷. Ilyen testületek a kormányzat munkáját támogató

⁷ Kollár L. (2025) A hazai tudománypolitikáról. *Magyar Tudomány* 186/ 2. különszám. 1-38.

tudománypolitikai tanácsadó testület, melynek társelnöke az MTA elnöke, és tagjai között a Fiatal Kutatók Akadémiája is képviselőt kap, valamint az alapkutatásokat támogató **független kutatási alap (research council)**, mely szervezetileg és döntéshozatalában autonóm (lényegében az NKFIH jelenlegi struktúrájára építve, a Kutatási Kiválósági Tanács kibővítésével, de akár az MTA fejezetén belül).

2. A testületi munka megújítása

A Magyar Tudományos Akadémia legfontosabb erőforrása a hozzá tartozó kutatói közösség. Az akadémikusok, az MTA doktori, a köztestület tagjai és a pályájuk elején járó fiatal kutatók együtt olyan tudás- és tapasztalati hálózatot alkotnak, amelynek jelentősége messze túlmutat az intézményi kereteken. Az Akadémia magyar tudományos életben elfoglalt pozícióját nem egy hierarchikus piramis csúcsán, hanem egymásba ágyazott, koncentrikus körök középpontjában tudom elképzelni. A középpont és a periféria közötti kapcsolatot az osztályok, tudományos bizottságok és a szakmai társulatok teremtik meg. E kapcsolatok erősítésével **célom olyan működési formák kialakítása, amelyek egyszerre erősítik a tudományos közösség belső aktivitását, növelik az Akadémia társadalmi láthatóságát, és hozzájárulnak a nemzeti tudományos stratégia formálásához.** Az MTA200 gazdag ünnepi programjainak lendületét megőrizve, de kampány helyett hosszú távon fenntartható, a tudományos tartalmat előtérbe helyező testületi működés modelljére teszek javaslatot.

2.1 Az akadémikusi testület

A Magyar Tudományos Akadémia akadémikusainak közössége a tudományos kiválóság legmagasabb szintű elismerését testesíti meg. Ugyanakkor az **Akadémia társadalmi legitimációja szempontjából fontos, hogy a tagválasztás folyamata átláthatóbbá váljék, miközben a döntés joga továbbra is az akadémikus testület kezében maradjon.** Megfontolandónak tartom, hogy a levelező tagok jelölésének első körében ne kizárólag az akadémikusok, hanem az Akadémia szakmai hálózata is szerepet kapjon. Ennek egyik lehetséges formája, hogy a jelölési folyamat kezdetén a tudományos bizottságok javaslatai alapján előzetes jelölti lista készüljön. Fontos hangsúlyozni: a tagválasztás joga továbbra is kizárólag az akadémikusoké marad. **A javasolt változtatás nem a döntési kompetencia áthelyezését jelenti, hanem a jelölés szakmai bázisának kiszélesítését.**

Javasolom továbbá, hogy a levelező tagjelöltekről ne csupán ajánlóik méltatása álljon rendelkezésre, hanem maguk a jelöltek is **kapjanak lehetőséget arra, hogy egy rövid – legfeljebb fél oldalas – szövegben kifejtsek, megválasztásuk esetén milyen módon kívánnak hozzájárulni az Akadémia munkájához.** E „motivációs levél” célja nem a tudományos teljesítmény újraértékelése, hanem annak tudatosítása, hogy az akadémikussá választás nemcsak rangot és elismerést, hanem feladatot és felelősséget is jelent, aktív részvételt az Akadémia küldetésének szolgálatában.

Javasolom megerősíteni azokat az óvatos szabályozási mechanizmusokat, amelyek **elősegítik kutatónők levelező taggá választását.** Vitára bocsátanám annak finomhangolását, hogyan lehetne javítani a kiugróan kis akadémikus/MTA doktora aránnyal rendelkező tudományágak reprezentációját az akadémikusi testületben. A szabályozók kidolgozásában sokat segíthet a Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság és a Fiatal Kutatók Akadémiája.

Az akadémikusi és az MTA doktora címmel járó **tiszteletdíjat az Akadémia testületeiben végzett munka ellenértékének tekintem.** A tiszteletdíjak értékét az infláció az elmúlt években jelentősen csökkentette. A 2025-ös kutatói felmérés⁸ eredményei alapján a széles kutatói bázis szerint az akadémikusi tiszteletdíj

⁸ A magyarországi és az országhoz kötődő kutatók helyzete – A kutatás főbb eredményei. (2025)
https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2025/kutatok_helyzete_osszefoglalo_2025_11.pdf

mértéke „éppen megfelelő”, míg az MTA doktori címért járó összeg „túl alacsony”. Ezért **indokoltnak tartom kezdeményezni az MTA doktorai tiszteletdíjának emelését.**

Felvetem **az emeritus akadémikus cím bevezetésének lehetőségét**, kizárólag önkéntes alapon. Az emeritus akadémikus élvezné a rendes tagsággal járó jogokat és juttatást, ugyanakkor nem venne részt az operatív feladatokban (doktori eljárásokban, pályázati bírálatokban, zsűrikben). Hangsúlyozom, hogy **az emeritus státusz teljes mértékben önkéntes döntés lehetne egy bizonyos életkor felett.** Lehetőséget adna arra, hogy ha a személyes körülmények megkívánják, az akadémikus méltósággal letehesse a szakmai közélet operatív terheit. Mivel ez az új státusz alapszabály-módosítást igényelne, mindenképpen a Közgyűlésé a döntés joga.

2.2 Osztályok és tudományos bizottságok: témanapok és stratégiai állásfoglalások

A következő ciklusban rendszeres **témanapok** bevezetését kezdeményezem. Ennek keretében **az Akadémia osztályai – egymással együttműködve – olyan témákat jelölnek ki, amelyek társadalmi szempontból kiemelt fontosságúak és interdiszciplináris megközelítést igényelnek.** Megfelelő előkészítést követően az osztályok a tudományos bizottságaikon keresztül bevonják a köztestület megfelelő szakértőit, valamint szükség esetén ipari és társadalmi partnereket, nemzetközi szaktekinvéket is. A témanap egy- vagy kétnapos, székházbeli vita formájában valósul meg, amelynek eredményeként egy kis létszámú szerkesztői csoport rövid, „fehér könyv” jellegű dokumentumot készít. **Ezek az anyagok az Akadémia honlapján elérhetők lesznek, és egyszerre szolgálják az Akadémia tudományos tanácsadói szerepét, valamint a társadalom felé irányuló hiteles tudománykommunikációt.** A tervezett folyamat hasonló az Academia Europaea, ALLEA és más európai akadémiai szervezetek részvételével működő SAPEA konzorcium által végzett munkához, melynek eredményeként tudományosan megalapozott szakpolitikai jelentések, stratégiai ajánlások születnek. Egy-egy osztály évente 2–3 téma kidolgozásában venne részt. A témanapok lebonyolításához az Akadémia anyagi keretet biztosítana az osztályok számára, és a stratégiai dokumentum szerkesztői díjazásban részesülnének.

Az Akadémián mindig készültek stratégiai állásfoglalások, 2010 és 2012 között például könyv méretű tanulmányok formájában (vízgazdálkodás, energiapolitika, élelmiszerbiztonság, környezet/éghajlat témában), illetve jelenleg interdiszciplináris elnöki bizottságok (pl. az Elnöki Bizottság az Egészségért⁹) szerkesztésében. **A javasolt témanapok újdonsága, hogy nem állandó bizottságok, hanem az adott témára célzottan alakuló közösségek szervezik a munkát és szerkesztik a stratégiai dokumentumot, ezzel mozgósítva az Akadémia széles tudományos bázisát.**

Az MTA területi bizottságai a testületi munka megújításában és a témanapok rendszerében is fontos szerepet kaphatnak. Az adott régiót érintő, társadalmi és környezeti szempontból kiemelt kérdések tudományos megvitatása „**kihelyezett témanapok**” formájában lehetőséget ad arra, hogy a helyi kutatók, felsőoktatási, ipari és közigazgatási szereplők közvetlenül bekapcsolódjanak az Akadémia munkájába¹⁰, és az intézmény tudományos tanácsadói szerepe regionális szinten is láthatóvá váljék.

2.3 Köztestület: új pályázati lehetőségek, kutatótámogatás, kommunikáció

Az Akadémia hitelessége akkor erősödik, ha **a köztestületet nem pusztán nyilvántartott tagságként, hanem megszólítható és mozgósítható szakmai közösségként kezeli.** A mozgósítás egyik eszköze a fenti

⁹ <https://mta.hu/elnoki-bizottsag-az-egeszsegert>

¹⁰ Gelencsér A. (2025). Vidéken nem csak a föld terem... Gondolatok az MTA területi bizottságainak megalapításáról. *Magyar Tudomány* 186/1, 62–68.

témanapok és stratégiai anyagok kidolgozásának rendszere, amely a köztestület tagjait konkrét feladatokhoz kapcsolja.

Ezen felül **javaslom a kutatói „derékhad” célzott támogatását.** A kiválósági pályázatok a legjobbakat célozzák, de az egyéni kiválóság általában egy csoport tagjainak munkájára épül. A kutatócsoportvezetés nem lehet minden kutató célja, ám sokuknak lehet olyan önálló kutatási ötlete, amely nem illeszthető a nagyobb projektekbe. **Rövid futamidejű (egy év), kis összegű (~5 MFT), pilot study jellegű pályázat kiírását javaslom, mely új tudományos ötletek kimunkálását, előkészítő kutatásokat és innovatív kezdeményezéseket segít.** A nyertes pályázók eredményeinek nyilvánosságát biztosít az Akadémia, és a munka további támogatására tehet javaslatot, ha kimagaslóan sikeresnek bizonyul a kutatás. Alkalmazott témák esetében ipari *co-funding* bevonása előnyt jelent.

Javaslom egy **„sabbatical” pályázati forma kialakítását is, amely 5 vagy 10 hónapos alkotói szabadságot biztosítana olyan kutatók számára, akik jelentős oktatási vagy adminisztratív teher mellett végzik tudományos munkájukat.** A program a pályázó bérének átvállalásával lehetőséget adna elmélyült kutatómunkára akár itthoni, akár neves külföldi intézményben, és erősítené az Akadémia együttműködését az egyetemekkel, kutatóintézetekkel, közgyűjteményekkel. A nyertes pályázók vállalnák, hogy visszatérésük után az Akadémia kommunikációs felületein beszámolnak eredményeikről.

A tudományos életpálya támogatásához tartozik, hogy **az Akadémia reagál azokra az élethelyzetekre, amelyek átmenetileg megnehezítik vagy megszakítják a kutatói munkát.** Jelenleg a gyermekneveléshez kapcsolódó kedvezmények fontos és indokolt elemei az akadémiai pályázati rendszernek. Megfontolandónak tartom, hogy e kedvezmények elvét kiterjesszük más, a kutatást hasonló módon akadályozó tényezőkre is, mint a tartós egészségi állapotromlás, a fogyatékkal élő kutatók speciális helyzete, vagy egyéb olyan életkörülmény, amely a kutatómunkát megnehezíti. A javasolt pályázati konstrukciók kialakítását széleskörű egyeztetés előzné meg, együttműködésben a Fiatal Kutatók Akadémiájával.

A kiválóság támogatása nemcsak anyagi forrásokkal, hanem tudatos kutatótámogatással is lehetséges. Az Akadémia a Magyar Tudományos Művek Tára és a REAL repozitórium működtetésével, az EISZ folyóirat-előfizetések koordinálásával az egész kutatói közösséget szolgálja a jövőben is. Az egyes kutatókat segítő ERC mentorprogram és más, alkalmi kezdeményezések példájára új, kutatói kompetenciákat fejlesztő szolgáltatások indítását tervezem. **Műhelyek szervezését javaslom olyan kutatói készségek fejlesztésére, amelyek a nemzetközi sikeresség szempontjából meghatározók.** Ilyenek lehetnek a mesterséges intelligencia kutatásban való alkalmazása, az adatkezelés elvei, a kutatói márkáépítése, a szabadalmi jogvédelem, a kutatásbiztonság, valamint a modern tudományos kommunikáció eszközeinek használata. **Felsőoktatási „jó gyakorlatok” adatbázisának építésével** segíthetjük a pedagógusi végzettséggel nem rendelkező kutatók oktatói munkáját. Ezekkel a programokkal az Akadémia rugalmasan reagál a Bevezetésben említett nemzetközi trendekre, segíti a magyar tudományos élet adaptálódását. A programok eredményei nemcsak egyéni, hanem intézményi szinten is felhasználhatók, amint erre korábban példát mutattak a publikálás anomáliáit¹¹ és a kutatásértékelés új irányait¹² tárgyaló akadémiai programok.

A testületi munka megújításának alapfeltétele a rendszeres és jól működő információáramlás, amint erre a kutatói felmérés eredménye is utalt. **Szükséges a köztestületi adatbázis tisztítása, folyamatos karbantartása. A köztestület tájékoztatására javaslom egy rendszeres hírlevél, illetve online platform létrehozását,** melynek állandó rovatai beszámolnak az Akadémia elnökségének és osztályainak

¹¹ Kollár L. et al. (2024). A tudományos eredmények közlésének és értékelésének változása, a publikációkkal kapcsolatos visszaélések új formái. *Magyar Tudomány* 185/1, 54–70.

¹² Balla A. et al. (2024). Új utak a kutatásértékelésben. *Magyar Tudomány* 185/1, 90–101.

munkájáról, a pályázati lehetőségekről és az MTA egyéb programjairól, és amely visszajelzések fogadására is alkalmas. Rendkívül **fontosnak tartom a célcsoportra optimalizált, professzionális kommunikációt az akadémiai testületek működésével kapcsolatban**: miért érdemes belépni a köztestületbe, mi a szerepe a tudományos bizottságnak, miért fontos a bizottsági és a közgyűlési képviselők választása. A köztestületi tagok részvétele az Akadémia életében akkor várható, ha aktivitásuk jövőbeli eredménye – akár az egyéni hasznot, akár a közösségre gyakorolt hatást tekintjük – számukra is nyilvánvaló. **A fejlesztések hatását a néhány évente ismétlődő, a 2025-öshöz hasonló kutatói felméréssel tudjuk mérni.**

A testületi élet elemei közé tartoznak az Akadémia jólléti szolgáltatásai, melyek átgondolása szükséges. Az üdülők a fenntartási költségek figyelembevételével részben a jelenlegi rendszerben működtethetők, részben megfontolandó alkotóházzá, tudományos rendezvényhelyszínné alakításuk. A kegyeleti segély keretének növelése szükséges, mivel egyre kevésbé fedezi az igényeket.

2.4 Társ szervezetek szerepe a testületi munkában

Az Akadémia jövője szempontjából kiemelt jelentőségű, hogy a tudományos közösség fiatalabb generációi aktívan bekapcsolódjanak az Akadémia testületi munkájába, és hogy az intézmény működésében hangsúlyosabban jelenjen meg a kutatói életpálya korai és középső szakaszának tapasztalata. Ebben a folyamatban különösen fontos partner a **Fiatalkutatók Akadémiája (FKA)**¹³, amely az elmúlt években jelentős szereplővé vált a magyar tudományos életben. 2019-es megalakulása óta az FKA tagjai egyre több akadémiai testületben végeznek fontos munkát, és a mérőföldkőnek tekinthető 2025-ös felmérés is a segítségükkel készült. Javasolom, hogy **az FKA strukturált módon kapcsolódjon be az akadémiai pályázati konstrukciók kidolgozásába, felkészítő és mentoráló programokba, a kutatói életpályát segítő szolgáltatások fejlesztésébe.**

A **Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia (SZIMA)** önálló szervezet, amely a magyar művészeti élet kiemelkedő alkotóit fogja össze. Volt és jelenlegi tagjainak listája¹⁴ – köztük két Nobel-díjjal – önmagában is megeleveníti a magyar irodalom, zene- és képzőművészet hihetetlen gazdagságát, kultúránk egyediségét. A SZIMA az MTA tárult intézményeként a tudomány és a művészet értékközösségét jeleníti meg, az Akadémia székházát a magyar szellemi élet tágabb értelemben vett otthonává avatva. Bár a SZIMA intézményként és tagjai révén is rendszeresen megjelenik az MTA rendezvényein, meggyőződésem, hogy **a két szervezet kapcsolatát érdemes tudatosabban erősíteni: közös rendezvények, kiállítások, tematikus estek és nyilvános programok szervezésével.**

A **szakmai társulatok** a 19. században gyökerező hagyományokra épülő, a tudományt széles rétegek számára közvetítő, a tehetséggondozásban is kiemelkedő szerepet játszó szervezetek. Bár a társulatok függetlenek, tevékenységük az Akadémia közfeladatainak ellátását is segíti, így **a társulatok és ezek kiadványainak támogatása az Akadémia részéről teljes mértékben indokolt, sőt az erre szánt keret növelése lenne célszerű.** Sok társulat rendelkezik patinás, magyar nyelvű kiadvánnyal – ezek a magyar szaknyelv fejlődése szempontjából is fontosak, ezért támogatásuk az Akadémia küldetéséhez illeszkedik.

3. Kutatás- és kutatótámogatás

A 2025-ös MTA-FKA felmérés¹⁵ szerint a kutatók munkáját nehezítő tényezők közül az egyik legsúlyosabb a kutatói életpálya kiszámíthatatlansága. Egy gondosan felépített, a különböző életszakaszokhoz illesztett pályázati rendszer sokat javíthat ezen a helyzeten. A Bevezetésben vázolt akadémia-modellek

¹³ <https://fka.mta.hu/>

¹⁴ <https://mta.hu/szima/tisztsegyviselok-105785>

¹⁵ A magyarországi és az országhoz kötődő kutatók helyzete – A kutatás főbb eredményei. (2025)

https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2025/kutatok_helyzete_osszefoglalo_2025_11.pdf

(1. ábra) alapján a távolabbi jövő célja lehet, hogy az Akadémia a „kutatástámogatás” helyett kizárólag „kutatótámogató” intézménnyé alakuljon, és egyéni ösztöndíjak formájában támogassa a magyar tudományt (ahogy például a Royal Society teszi). Jelenleg azonban az Akadémia versenypályázatokra mintegy 5, stratégiai programokra 3 milliárd Ft-ot fordít évente, ami a teljes magyar alapkutatási pályázati portfóliónak nem elhanyagolható része. Azt is fontos leszögezni, hogy az Akadémia a pályázatokra kapott forrásokkal felelősen és hatékonyan gazdálkodik. Ezért a következő akadémiai ciklusban **a Lendület támogatások és Bolyai ösztöndíjak reálértékének növelése**, a programok további fejlesztése indokolt.

A Lendület program az Akadémia sikertörténete, a magyar tudományos kutatás fontos pillére. A 2007–2025-ös időszakban az Európai Kutatási Tanács (ERC) pályázatain 90 magyar pályázó nyert, közülük 39 Lendületes kutató volt¹⁶. A következő ciklusban a program stabilitásának megőrzését és fejlesztését alapvető feladatnak tekintem. **Legfontosabb célom a csoportokra jutó, egyre csökkenő támogatás reálértékének növelése. Megfelelő forrás biztosítása esetén kezdeményezem a Lendület II kategória újraindítását**, amely az ERC *consolidator* kategóriának megfelelő kutatói életszakaszt támogatná, és részben pótolhatja a hazai pályázati rendszerből hiányzó középgenerációs szintet. Szintén fontosnak tartom a Lendület eredeti céljának érvényre juttatását: a fiatal, de külföldön már jelentős kutatási teljesítményt felmutató magyar kutatók hazai beilleszkedésének elősegítését. A Lendülethez kapcsolódó **MSCA posztdoktori pályázat elnyerését az MTA fontos eredményének tartom, biztosítja a külföldi kutatók integrálását**, ezzel erősítve mind a magyar tudományt, mind a Lendület program nemzetközi hatását.

A **Bolyai János Kutatási Ösztöndíj** csaknem három évtizedes története alatt felépített **presztízse és kiváltott pozitív hatása vitathatatlan**, és e „kutatótámogató” program további működtetése és folyamatos megújítása az Akadémia fontos feladata. A Bolyai-ösztöndíj definiált célja az MTA doktora cím megszerzésének előkészítése, így tökéletesen illeszkedik az MTA kutatói életpályát támogató portfóliójába. **Célom a program és az ösztöndíj értékének megőrzése.**

Az Akadémia több kisebb összegű pályázatot hirdet meg évente, melyek ismertsége nem mérhető a Lendület vagy Bolyai programokéhoz, de ösztönző hatásuk egyértelmű. A **gyermeket nevelő kutatók** pályázatával támogatott valamennyi kutató beadta MTA doktori értekezését¹⁶. A más akadémiaikkal együttműködésben pályázható **mobilitási támogatások** sok esetben nagyobb, közös kutatásnak teremtették meg a feltételeket. **Az ifjúsági nemzetközi konferencia-részvétel támogatása** segíti a fiatalok önállósulását és kapcsolatépítését, míg a **vendégkutatói program** a hazai kutatócsoportok nemzetközi élvonalhoz zárkózását segíti. Mindezeket a programokat megtartandónak ítélem, még akkor is, ha jelentős terhet jelent mind az értékelők, mind az adminisztratív munkát végző titkársági osztályok számára. A fellebb említett **pilot study** és a **sabbatical** pályázatok bevezetésével ezek a terhek tovább nőhetnek, ezért javaslom a pályázati rendszer áttekintését és működtetésére egy általános keretrendszer kidolgozását, valamint a pályázati rendszer egységes megjelenítését az MTA honlapján. Valemennyi pályázat értékelési eljárásában javaslom a *Coalition for Advancing Research Assessment* (CoARA)¹⁷ elveinek követését.

Az Akadémia **stratégiai nemzeti programjaival** kísérletet tett a tematikus, nagyobb léptékű kutatási irányok kijelölésére és támogatására. A kezdeményezés sikeresnek tekinthető, de megítélésem szerint az egyes programok eltérő mértékben járulnak hozzá az Akadémia feladatainak teljesítéséhez és láthatóságának növeléséhez. Ezért javaslom, hogy a jelenlegi programok lejártával az Akadémia

¹⁶ Kollár L. (2026) Az Akadémia kiválósági versenypályázatai. *Magyar Tudomány*, megjelenés alatt.

¹⁷ <https://www.coara.org/>

testületei érdemi vitában döntsenek a folytatásukról. Ha e program folytatódik, **mindenképpen nyílt pályázati rendszerben javasolom meghirdetni**.

Az Akadémia egyik legfontosabb feladata a magyar nyelv őrzése és ápolása. Az egyik kiváló eredményeket felmutató stratégiai program a Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program, de ezen felül is számos kiérlelt javaslat ismert az Akadémia e küldetésének teljesítésére¹⁸. Kézenfekvő, hogy a jelenleg tetszhalott **magyar nyelv nagyszótára programot az Akadémia a szervezetén belül** – célszerűen a Könyvtár és Információs Központ keretében – **újraélessze és támogassa**. Az ABC betűi szerint haladó projekt évi 1–2 kötet elkészítésével az E betűig jutott, azonban támogatás híján elakadt. Egyeztetést javasolok az érdekelt intézményekkel és a szerkesztői csoporttal a program áthelyezésének érdekében. A nagyszótár elkészítése egy több akadémiai cikluson átívelő program, amelynek támogatása minden tudományág közös érdeke, hiszen a szótár szakmai szókincsünk hivatkozási alapjának tekinthető.

4. Az Akadémia hitelesítő szerepe

A Magyar Tudományos Akadémia egyik legfontosabb, a teljes magyar tudományos közösség által elismert intézménye az **MTA doktora cím**. A PhD fokozat megszerzését követően a magyar tudományos rendszerben nincs más, hasonlóan egységes és minden tudományágban alkalmazható minősítési, hitelesítési szint. A habilitáció színvonala és szerepe intézményenként eltérő, és a kutatóintézeti pályán dolgozók számára sok esetben nem is releváns cél. Az MTA doktora cím tehát a tudományos kiválóság egyedüli országos, egyetemes és hiteles mércéje.

Ugyanakkor az **MTA doktora eljárás megítélése tudományterületenként eltérő**. Egyes osztályok (I. és II. osztály) elégedettek a jelenlegi folyamattal, míg a természettudományok területén az eljárást sokan túl hosszúnak és bonyolultnak tartják. Bár az **MTA doktora eljárás** az elmúlt két évtizedben többször is megújult, **további korszerűsítése szükséges**. A legfőbb cél, hogy a folyamat bürokratikussága és hossza ne riasszon el egyetlen potenciális pályázót sem. Javasolom, hogy az Akadémia indítson szakmai vitát a változtatási lehetőségekről, hogyan lehetne gyorsítani az eljárást, anélkül, hogy a tudományos mérce lejjebb kerülne.

Az MTA doktora címhez hasonló, **hitelesítő funkciójú kezdeményezés az MTA Kiváló Kutatóhely program, amely intézmények munkáját értékeli**¹⁹. A program célja, hogy az Akadémia minőségi mércét állítson fel a magyar kutatási infrastruktúrában, és megkülönböztesse azokat a műhelyeket, amelyek tudományos teljesítményük, nemzetközi beágyazottságuk és utánpótlás-nevelő szerepük alapján kiemelkedőnek tekinthetők. A program kialakítása és működtetése jelentős szellemi energiát emészt fel, ezért indokoltnak tartom, hogy a cím elfogadottságáról és jelentőségéről értékelés készüljön. Javasolom, hogy az újabb pályázati kiírást az Akadémia testületein belül érdemi vita előzze meg: milyen feltételekkel és formában biztosítható, hogy a program a kutatási kiválóság hiteles és hosszú távon fenntartható mércéje legyen.

5. Ismeretterjesztés és kulturális értékek megőrzése

Az Akadémia egyik legfontosabb közfeladata a társadalom felé irányuló hiteles ismeretterjesztés és **tudománykommunikáció**. Az elmúlt években sok program bizonyította, hogy az Akadémia képes a közvélemény számára érthetően, hitelesen és vonzó módon bemutatni a tudomány eredményeit, és hozzájárulni a társadalom kritikai gondolkodásának erősítéséhez. A **Magyar Tudomány Ünnepe (MTÜ)**

¹⁸ Prószék G. et al. (2024) A Magyar Tudományos Akadémia és a magyar nyelv.

https://mta.hu/data/dokumentumok/egyeb_dokumentumok/2024/197_KGY_magyar_nyelv_vedelme_javaslatok.pdf

¹⁹ Hunyady L., Kecskeméti G. (2024). A kutatóhelyek minősítésének gyakorlata és elvei a Magyar Tudományos Akadémián. Az MTA-kutatóhelyeket minősítő tanács állásfoglalása. *Magyar Tudomány* 185/1, 114–120. <https://doi.org/10.1556/2065.184.2024.1.13>.

programsorozat népszerűsége látványosan nőtt²⁰. Hasonlóan kiemelkedő siker a még zajló **MTA200 ünnepségsorozat**, amely különleges kiállításával és változatos programjaival sok látogatót vonz, és megmutatta, hogy az Akadémia képes valódi társadalmi érdeklődést kiváltó kulturális és tudományos események szervezésére. **E programok tapasztalataira építve céloink, hogy az Akadémia ismeretterjesztő szerepe még erőteljesebbé váljék.** Manapság **a podcast sorozatok és a rövid videós tartalmak a legszélesebb körben fogyasztott kommunikációs termékek**, ezért ezen a területen jelentős fejlődési lehetőség van: például közismert műsorvezető megnyerésével rendszeres, magas színvonalú tudományos podcast indítható. Az Akadémia testületeiben van legalább 10–15 olyan kutató, aki országos ismertségre tett szert, tudományos influenszernek tekinthető – javaslok az ő tapasztalataik kamatoztatását az Akadémia kommunikációjában. **Fontosnak tartom, hogy az Akadémia megjelenjen a pillanatnyilag legfontosabb online szakmai közösségi térben, a LinkedIn-en.**

Kulcsfontosságú, hogy a tudományon alapuló tények és a megalapozatlan vélemények közötti különbségtétel készsége már fiatal korban kialakuljon. Az **MTA alumni program** kiváló eszköz erre a célra, **további bővítése indokolt**, akár más, a középiskolás korosztályt célzó hazai programokkal (pl. Nemzeti Tudósképző Akadémia) építendő kapcsolatokon keresztül. Az egyetemi hallgatók elérése érdekében javaslok, hogy **az Akadémia keresse a közvetlen együttműködés további lehetőségeit a tudományos diákköri (TDK) mozgalommal**²¹. A legutóbbi OTDK rekordot döntött a bemutatott pályaművek számát tekintve (5100 dolgozat), és a mozgalom minden tudományágban és az egész Kárpát-medencében aktív. Az MTA elnöke jelenleg is az OTDK fővédnöke, a központi díjátadót az Akadémia székházában rendezik. **A területi bizottságok felhívhatnák a figyelmet a régió díjazott TDK munkáira** saját kommunikációs csatornáikon és a közösségi médiában. **A fiatalok által látogatott nyári programokon** – mint például a Művészetek Völgye – szintén **hasznos lenne valamilyen formában az Akadémia jelenléte.**

Az elmúlt években az Akadémia jelentős erőfeszítéseket tett a tudományos ismeretek terjesztése és az áltudományos nézetek elleni fellépés érdekében. Ezen a téren új kezdeményezés a **Tudománybarát Település Mozgalom (TUBA)**²², amelyhez már csaknem ötven település csatlakozott. A mozgalom tartalommal való megtöltésére sokféle lehetőség kínálkozik. Érdemes megfontolni **telefonos alkalmazások fejlesztését**: például a tudományos turizmust támogatná egy olyan program, amely egy adott település tudománytörténeti vagy kutatási szempontból nevezetes helyszíneire navigálja a felhasználót; vagy egy másik alkalmazás az adott régió aktuális tudományos rendezvényeire hívja fel a figyelmet, az Akadémia ajánlásával. Szintén fontosnak tartom az Akadémia és a közgyűjtemények közötti kapcsolatok erősítését. Javaslok, hogy **a TUBA települések igényeinek felmérését, a tartalmas kapcsolatok kialakítását az adott régió területi bizottsága koordinálja.**

Az Akadémia nemcsak a tudományos élet központja, hanem **egyedülálló kulturális örökség őrzője** is: gyűjteményei, műtárgyai és tudománytörténeti emlékei a magyar nemzeti kultúra kincsei. Ezeket az értékeket az MTA székházának kiállítóterében a nyilvánosság számára folyamatosan és rendszeresen láthatóvá kell tenni, nem csupán alkalmi ünnepi eseményekhez kötötten. **Egy állandó vagy évente-kétévente megújuló kiállítási program erősítené az Akadémia társadalmi jelenlétét**, és lehetőséget adna arra, hogy a székház a tudományos és kulturális turizmus élő helyszínévé váljon. Az Akadémia kulturális kincseinek nyitottabb bemutatása egyszerre szolgálná a közönség művelését, az intézmény presztízsét, és azt a célt, hogy az MTA a magyar társadalom számára még inkább kézzelfogható, közös értéként jelenjen meg.

²⁰ Erdei A., Simon T. (2025). Az MTA kommunikációs tevékenysége. Eredmények és kihívások. *Magyar Tudomány* 186/1, 36–44.

²¹ <https://otdk.hu/>

²² <https://tudomanybarat.hu/>

6. Nemzetközi szerep

A Magyar Tudományos Akadémia a világ tudományos akadémiái között megbecsülést kivívott intézmény, amely nemcsak a magyar tudomány legfőbb képviselője, hanem egyben **fontos kapocs a nemzetközi tudományos közösség és Magyarország között**. Az MTA aktív szereplője a tudományos akadémiák európai és globális együttműködési hálózatainak, több nemzetközi akadémiai szövetségben tölt be meghatározó szerepet, és közvetíti azok normáit és szakmai kapcsolatrendszerét a magyar tudományos élet felé. Fontos hangsúlyozni, hogy az Akadémia Európához tartozása, európai szellemisége történetileg és intézményileg soha nem kérdőjeleződött meg: **az MTA a magyar tudomány európai beágyazottságának egyik legbiztosabb intézményi garanciája**.

A nemzetközi tudománypolitikai jelenlét egyik kiemelkedő példája a **World Science Forum**, amely MTA kezdeményezésként indult, és kétévente megrendezett, globális jelentőségű tanácskozássá vált. A fórum növeli Magyarország láthatóságát a világ tudománypolitikai térképén. Szintén jelentős nemzetközi kapcsolódási pont az **Academia Europaea Budapest Hub** működése, amely közvetlen kapcsolatot biztosít az európai tudományos elit egyik legfontosabb, egyéni tagokat tömörítő szervezetével. Az elmúlt évtizedekben magyar kutatók – többnyire az MTA tagjai – folyamatosan jelen vannak az Európai Kutatási Tanács (ERC) vezető testületeiben, valamint az Európai Bizottság tudományos tanácsadó szervezeteiben. **Az MTA 2022-ben visszatért a legjelentősebb európai kutatási szervezeteket tömörítő Science Europe (SE) szövetségbe**, amely voltaképpen a kutatási szervezetek európai érdekképviselője. **Az Akadémia tehát képes hozzájárulni az európai kutatáspolitikai alakításához**. Ez különösen fontos lehet a következő időszakban, amikor az Európai Bizottság új szabályozás bevezetését tervezi, amely akár a tagállam tudománypolitikájától, illetve kutatási ráfordításainak növelésétől is függővé teheti az európai kutatási támogatásokhoz való hozzáférést²³. **Az Akadémia nemzetközi szerepének megőrzése és megerősítése alapvető feladat: ápolni kell a szervezeti kapcsolatokat, támogatni a magyar tudományos intézmények nemzetközi beágyazottságát**.

Az Akadémia egyik sajátos értéke és történelmi küldetése, hogy **a magyar tudományos közösség tagjait nemcsak az ország határain belül, hanem azokon kívül is összeköti**. A határon túli magyar kutatók a köztestületben aktívan képviseltetik magukat, és az Akadémia külső tagjai képviselettel rendelkeznek az osztályokban. Az Akadémia és a Kárpát-medence magyar kutatóinak kapcsolatát intézményesen is erősítik **a határon túli akadémiai szervezetek, így a Kolozsvári Akadémiai Bizottság, valamint a Vajdasági, Szlovákiai és Kárpátaljai Magyar Akadémiai Tanács**, amelyek fontos fórumai a regionális tudományos életnek. Kiemelt jelentőségű a **Domus-program**²⁴, amely lehetőséget biztosít a kárpát-medencei kutatók számára személyes és szakmai kapcsolatok kialakítására a magyarországi tudományos közeggel. Meggyőződésem, hogy **ezeknek a funkcióknak a további erősítése az Akadémia egészének érdeke: a határon túli tudományos közösség nem periféria, hanem a magyar tudomány integráns része**. Ennek megfelelően célom, hogy a határon túli szervezeteink munkáját még szorosabban bevonjuk az Akadémia köztestületi és stratégiai tevékenységébe.

7. A nemzet tanácsadója szerep

Az Akadémia társadalmi szerepvállalása hagyományosan a tudományos munka hitelességéből fakad. **Az Akadémia akkor tud érdemi módon jelen lenni a közéletben, ha megszólalásai nem alkalmi reflexek, hanem hosszabb távú szakmai tapasztalatokra és testületi mérlegelésre épülnek**. A tudomány eredményein alapuló tanácsadás értéke nem a gyakori megszólalásokban, hanem azok megalapozottságában és súlyában rejlik. Az Akadémia akkor tölti be hitelesen a tanácsadói funkciót, ha

²³ European Research Area (ERA) Act, <https://european-research-area.ec.europa.eu/era-act>

²⁴ Kocsis K. (2025). A Magyar Tudományos Akadémia és a külföldi magyar tudományosság. *Magyar Tudomány* 186/1, 69–79.

a társadalmat és a döntéshozókat érintő kérdésekben képes világosan elkülöníteni a tudományos megállapításokat az áltudományos, a politikai vagy ideológiai állásfoglalásoktól, és ha megszólalásai mögött a tudományterületek közötti egyeztetés és konszenzus áll.

A tudományos tanácsadásnak több szintje és formája létezik. Egyes esetekben nyilvános állásfoglalásokra van szükség, máskor szakértői anyagok, háttérelemzések szolgálják jobban a döntések előkészítését. Meggyőződésem, hogy az Akadémiának mindkét formában meg kell őriznie jelenlétét, de mindig a kérdés jellegéhez igazodva, a megszólalás arányosságát szem előtt tartva. A feljebb tárgyalt **témanapok keretében kidolgozott stratégiai dokumentumok előnye, hogy nem akut helyzetekre reagálnak, és közpolitikai döntések háttéranyagaként bármikor felhasználhatók. Ugyanakkor ki kell dolgozni egy kommunikációs eljárásrendet azokra az esetekre is, amikor az Akadémia azonnali reagálása elvárható.** A kommunikációnak világosan meg kell jelölnie, az Akadémia mely testülete adja ki az állásfoglalást. Az egyes kutatók szabadon kifejtethetik véleményüket, ami viszont az Akadémia egész testületén nem kérhető számon.

8. Működési feltételek

Az Akadémia hatékony működtetésének alapja a stabil és kiszámítható finanszírozás. Az Országgyűlés által megszavazott költségvetési támogatás előkészítése során alapvető fontosságú a stratégiai célok precíz definiálása, ahogy az eddig is történt. **Az Akadémia finanszírozása nem épülhet olyan rendszerre, amelyben személyes kapcsolatokon múlik a támogatás mértéke. A méltó anyagi támogatás legfőbb feltétele az Akadémia erős társadalmi legitimációja, ami elsősorban a testületi munkából fakad.** Ha a köztisztviselői tagok magukénak érzik az intézményt, aktívan részt vesznek tevékenységében, és az Akadémia hasznos tevékenysége jól látható a társadalom számára, akkor **egy belül erős és kívülről hiteles Akadémia a közvélemény és a döntéshozók részéről is nagyobb támogatásra számíthat, és erősebb pozícióból tárgyalhat közfeladatai finanszírozásáról.**

A működtetés másik pillére a gazdálkodás fegyelme és takarékosága. Az Akadémiának feszes, átlátható pénzügyi keretek között kell működnie, és folyamatosan vizsgálnia kell, hogy erőforrásait valóban közfeladataira fordítja-e. Ennek részeként **indokoltnak tartom az Akadémia ingatlanvagyonának átfogó felülvizsgálatát:** azokat az ingatlanokat, amelyek nem szolgálják közvetlenül az Akadémia közfeladatainak ellátását vagy nem termelnek jövedelmet, célszerű értékesíteni, és a befolyó forrásokat a stratégiaileg fontos ingatlanok felújítására, illetve tartós jövedelem termelésére alkalmas beruházásokra fordítani. Ez a folyamat természetesen a Vagyonkezelő Testület és a Közgyűlés szigorú kontrollja alatt mehet végbe, és **a bevételek a kutatói közösséget támogató pályázati programok finanszírozására fordítandók.** Emellett **törekedni kell arra is, hogy az Akadémia adott célokra – például konkrét pályázati konstrukciók vagy ismeretterjesztő programok támogatására – magánforrásokat és társadalmi támogatást is bevonjon,** természetesen átlátható és az Akadémia függetlenségét nem veszélyeztető módon.

Az Akadémia működésének adminisztratív szerve a Titkárság, amelynek munkája nélkülözhetetlen a testületi döntések megvalósításához. A Titkárságon kiváló vezetők és munkatársak dolgoznak, akik értékes tapasztalattal rendelkeznek az Akadémia működésének minden területén. E szakértelemre alapozva, hatékony belső átszervezéssel a Titkárság szolgáltatásai tovább javíthatók. **Fontosnak tartom a párhuzamosságok megszüntetését,** amelyek a pályázatok kiírása és kezelése, valamint a kommunikáció terén megfigyelhetők. Egy világosabb feladatmegosztás, korszerűbb munkafolyamatok és egységesebb szervezeti működés révén a Titkárság még hatékonyabban tudná támogatni az Akadémia köztisztviselői munkáját és stratégiai céljainak megvalósítását.

ZÁRÓ MEGJEGYZÉSEK

A Magyar Tudományos Akadémia feladatai nem külső körülményekből, hanem saját jellegéből fakadnak. Tudósok közösségeként működik, olyan kutatók tudására és tapasztalatára támaszkodva, akik különböző tudományterületeken, különböző életpályákon, de közös szakmai mércékhez igazodva végzik munkájukat. Ez a közösség adja azt a szellemi háttérrel, amelyre az Akadémia a jövőben is építhet.

Az Akadémia egyik alapvető feladata továbbra is a tudományos minőség képviselete és védelme. Ide tartozik a megalapozott tudás elválasztása a vélekedésektől, valamint az a következetes munka, amely a tudományos állítások ellenőrizhetőségét és értelmezhetőségét biztosítja. A felgyorsult információáramlás és az áltudományos tartalmak terjedése közepette ez a munka nem látványos, de egyre nagyobb jelentősége van.

Az Akadémia akkor tudja a fenti küldetését teljesíteni, ha saját közösségére támaszkodva szólal meg: a különböző tudományterületek tapasztalatait összekapcsolva, testületi mérlegelés után, következetesen.

Az Akadémia előtt álló feladatok ellátásához rendelkezésre áll a tudás, a tapasztalat és a közösség. A következő időszakban az a kérdés, miként tud az intézmény ezekkel élni: hogyan tudja saját eszközeit úgy használni, hogy hozzájáruljon a magyar tudományos élet egészének működéséhez és hitelességéhez.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Nagy megtiszteltetésként élem meg, hogy elnökjelöltje lehetek annak az intézménynek, melyhez szakmailag és érzelmileg is erősen kötődöm. Köszönöm az engem ajánló akadémikusoknak és közgyűlési képviselőknél, hogy jelöléssel lehetőséget adtak véleményem és elképzeléseim kifejtésére. Köszönöm az elmúlt hónapok tartalmas beszélgetéseit mindazoknak, akik megosztották velem az Akadémiával kapcsolatos véleményüket.

Balatonfüred, 2026. február 16.

FÜGGELÉK – ÉLETRAIZI ADATOK

A Pannon Egyetem (Veszprém) egyetemi tanára vagyok, a Környezeti Ásványtan Kutatócsoport és a Nanolab elektronmikroszkópos laboratórium létrehozója és vezetője. Környezeti geokémiai jellegű kutatást végzünk: tavak üledékének képződését, a vízi foszforciklus ásványtani elemeit, valamint a bioásványok képződését és különleges tulajdonságait vizsgáljuk (<https://nanolab.uni-pannon.hu/>).

Tanulmányok, végzettség, címek:

- Nagy Lajos Gimnázium, Szombathely, matematika tagozat (érettségi: 1981)
- Eötvös Loránd Tudományegyetem, TTK, geológus szak (oklevél: 1987)
- Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK, skandinavisztika szak (befejezetlen)
- Eötvös Loránd Tudományegyetem, TTK, földtudomány PhD (1992)
- Central European University, *environmental science non-degree course* (1991)
- MTA doktora, földtudomány (2004), levelező tag (2010), rendes tag (2016)
- Academia Europaea tag (2021)

Külföldi kutatói tapasztalat:

- Stockholmi Egyetem, szervetlen kémia tanszék (1991-1992, 4 hónap)
- Arizona State University, geológia tanszék (1992 és 1998 között 4,5 év)
- Cambridge-i Egyetem, Old Cavendish Lab, anyagtudományi tanszék (2004-2005, 4 hónap)

A jelen pályázat szempontjából releváns tapasztalatok:

- *Pannon Egyetem*: szakvezető (környezettudomány, 2005-2008), doktori iskola vezető (Kémiai és Környezettudományi Doktori Iskola, 2008-2012), Egyetemi Doktori és Habilitációs Tanács elnöke (2012-2017), Tudományos Kiválósági Hálózat igazgató (2020- <https://kutatas.uni-pannon.hu/index.php/hu/>).
- *MTA*: közgyűlési képviselő (2007-2010), levelező tag 2010, rendes tag 2016, elnökségi tag (természetudományok választott képviselője, 2017-2023), doktori tanács tagja (2010-2016), Fiatal Kutatók Eseti Bizottság elnöke (2018-2019), Veszprémi Akadémiai Bizottság tudományos titkára (2008-2014), illetve elnöke (2014-2020).
- *Szerkesztőbizottsági tagságok*: European Journal of Mineralogy (1999-2006), Geochemical Perspectives (2020-2024), Geo-Bio Interfaces (2023-, alapító szerkesztő), Földtani Közlöny (2022-).
- *Társasági tagságok és vezetői funkciók*: European Association of Geochemistry (vezetőségi tag 2018-2021, titkár 2019-2021), Mineralogical Society of America (1992-) Magyarhoni Földtani Társulat (több ciklusban választmányi tag, 2024-től tiszteleti tag), Magyar Mikroszkópos Társaság (több ciklusban vezetőségi tag).
- *Konferenciaszervezés*: International Meeting on Magnetotactic Bacteria (saját kezdeményezés 2008-ban Balatonfüreden, azóta két évente rendezik a világ különböző pontjain (<https://www.mtb2026.com/page/9513>); Téli Ásványtudományi Iskola (saját kezdeményezés 2006-tól évente Balatonfüreden vagy Veszprémben, <http://mposfai.hu/TAI/tai.htm>); szervezőbizottsági tag több világkonferencián (Goldschmidt Conference on Geochemistry 2019 (Barcelona), 2021 (online), 2023 (Lyon), International Association of Mineralogy 2010 (Budapest)).
- *Legfontosabb elismerések*: European Mineralogical Union Medal for Research Excellence 1999, VEAB Év Kutatója Díj 2002, Vendl Mária Emlékérem 2009 (Magyarhoni Földtani Társulat), Mineralogical Society of America fellow (2010), Akadémiai-díj (2010), Szent-Györgyi Albert Díj (2013), Széchenyi-díj (2016), Pannon Tudományos Díj (2022).